

PIŠE: SONJA BISERKO

Zatvaranje kruga

Pobeda naprednjaka i Tomislava Nikolića na majskim izborima ogolila je srbijansku realnost i srpski nacionalizam kao konstantu. Politički inženjering uz pomoć međunarodne zajednice došao je do granice kad više nije davao rezultate. Jasno je da su promene 2000. godine bile kozmetičke i da nisu suštinski zadirale u Miloševićevo nasleđe. Svaki pokušaj bio je brutalno sprečen (ubistvo Zorana Đinđića, rasturanje Demokratske stranke, demonizacija LDP i njegovog lidera). Međunarodna zajednica, ali i najveći deo političke elite u Srbiji nije želeo, niti je bio spreman da dubinski sagleda situaciju u Srbiji. Nacionalizam kao dominantna ideologija, što podrazumeva i pretenzije na region, sprečili su racionalno sagledavanja posledica Miloševićeve politike. Nikolićeva pobeda znači ujedno i povratak i legitimisanje ključnih ljudi Miloševićevog vremena, od politike, kulture, obrazovanja, privrede i dr.

Spoj tzv. levice i krajnje desnice vratio je ponovo Srbiju na sam početak - vreme kad je Milošević homogenizovao sve političke snage Srbije na srpskom nacionalnom programu. Ujedno, obe političke opcije (socijalisti i naprednjaci) tradicionalno su duboko vezani za Rusiju, na čiju se podršku Slobodan Milošević oslanjao od samog dolaska na vlast. Bez te podrške Osmi sednica CK SK Srbije i antibirokratska revolucija ne bi bile moguće. Raspad SSSR sprečio je veći angažman Rusije tokom devedesetih, međutim, iluzija o ruskoj podršci je ostala. Ona je ponovo postala realna dolaskom Vladimira Putina u Kremlj i oživljavanjem ruskih imperijalnih ambicija.

Okolnosti jesu drugačije, međutim, ono što obeshrabruje je opsesija teritorijama i rekompozicijom Balkana, kao konstante politike Beograda. Očekivanja da se međunarodne okolnosti promene u tom pravcu, održavaju tu opsesiju. Očigledno je da

EU, SAD i NATO nisu dovoljno ubedljivi, jer njihovo oklevanje kad je reč o Bosni, pre svega, kao i popustljivost prema Beogradu očigledno ohrabruju njegove aspiracije.

Novi predsednik Tomislav Nikolić je, sa samo nekoliko rečenica uspeo da digne region na noge. Od toga da je „Vukovar srpski grad“, da u „Srebrenici nije izvršen genocid“, da „priznaje Crnu Goru, ali ne i Crnogorce jer su isto štio i Srbi“, do, da „Srbija nikada neće priznati Kosovo“ - rezultiralo je regionalnom solidarnošću da se niko ne pojavi na Nikolićevoj inauguracionoj ceremoniji. Njegova maksima „i Rusija i Evropa“ već dobija pravo značenje u smislu da članstvo u EU više nije prioritet, a članstvo u NATO definitivno i nije opcija za Beograd.

Kadrovska rešenja nove vlade već se mogu nazreti. Vraćaju se na scenu ljudi kojima bi primenom Zakona o lustraciji bilo zabranjeno da se bave javnim poslovima. Njihov povratak predstavljaće svojevrsni udar na administraciju na svim nivoima.

Ivica Dačić otvoreno kaže da je „nacionalista i da mu je dosta eurofanatika“. Sve to može da se tumači i kao puka retorika, ali tu negde je i suština tog bloka.

Nekoliko događaja, poput proslave godišnjice Kosovskog boja, na Vidovdan, na Gazimestanu, proslava 50-godišnjice dodeljivanja Nobelove nagrade Ivi Andriću (izgradnja Andrićgrada u Višegradu u režiji Emira Nemanje Kosturice), Dodikovo odlikovanje Koštunice, govor patrijarha Irineja na Gazimestanu („kao što je Gospod vaskrsao, vaskrsnuće i srpsko Kosovo“), zakletva Žandarmerije koju je napisao njen komandant Bratislav Dikić - sve zajedno, nagoveštava odnos buduće vlade prema Republici Srpskoj, Kosovu, EU i NATO.

Najindikativniji je odnos prema Republici Srpskoj (RS). Očigledno je da se politička energija sada koncentriše na Republiku Srpsku. Vojislav Koštunica je prilikom dobijanja odlikovanja izjavio da se oseća zaslužnim za očuvanje RS, ističući da "napredak Srbije i napredak Srpske predstavljaju naš najveći nacionalni interes, interes srpskog naroda. Nadam se da sam dao svoj doprinos da Republika Srpska bude ono što je danas i posebno ono što može da bude i što će biti sutra".

Tajkuni, koji su takođe vezani za Moskvu, nemaju interes za brže uvođenje tržišta i konkurencije. U tom smislu, članstvo u EU objektivno nije njihov interes. Osim toga, njihove dubinske veze sa Rusijom impliciraju i nekakve dugove prema Moskvi.

Treba imati u vidu i očekivanja tzv. sive zone od nove vlasti: vraćanje Kosova pod suverenitet Srbije do 2015, (što podrazumeva i ujedinjenje Makedonije i Crne Gore sa Srbijom, jer kao male države ne mogu opstati kao samostalne); ravnopravna saradnja sa Rusijom, odnosno istočnom stranom; da je Srbima neophodan vođa i da od Nikolića zavisi kako će se postaviti prema toj potrebi; očekuju favorizovanje državne privrede (sklapanje ugovora sa Rusijom, pre svega u proizvodnji oružja) i, naravno, usporavanje odnosa sa EU. Vojska će imati najveći problem, jer je najdalje otišla u reformama. Nedavna tragična pogibija dvoje kadeta iskorišćena je kao okidač protiv reformi i profesionalne vojske, za zahteve za vraćanje na regularnu vojsku, jer to je jedini način da Srbija ostvari vojnu nadmoć u regionu i da se spreči članstvo u NATO.

Uloga Rusije na poslednjim izborima i oko njih bila je više nego vidljiva. Ruski ambasador u Beogradu Aleksandar Konuzin bio je naglašeno eksponiran u podršci naprednjacima. Pobedu Nikolića je komentarisao sa "konačno je došlo vreme za Rusiju i Srbiju". A kada je o Kosovu reč, njegova poslednja poruka pred odlazak iz Beograda bila je "Kada vi Srbi odlučite kako ćete rešiti pitanje Kosova, budite sigurni da ćemo vas podržati".

Srbija je mala devastirana zemlja sa još manjim kapacitetom da sama napravi rezove. Njena ekonomska i socijalna situacija je poražavajuća i zemlja je na ivici kolapsa. Njena moć se očituje u stalnoj destabilizaciji regiona, ali i same Srbije. Zato je nedostatak političke volje EU da se ozbiljno pozabavi Srbijom doprinela sadašnjoj situaciji. Jer, Srbija je samo ogledalo međunarodne zajednice. Drugim rečima, ključ za dalji razvoj regiona i dalje je izvan njega, odnosno u rukama EU, SAD i NATO.

Posle 20 godina prisustva u regionu, međunarodna zajednica mora čvrsto stati iza svojih principa, mora napraviti reviziju svoje strategije i ozbiljan uvid u situaciju u regionu, markirati glavne opstrukcije i primeniti razvojnu strategiju. Takođe, mora jasno definisati karakter rata na prostoru bivše Jugoslavije, jer to je jedini način da se situacija na Balkanu rasplete na adekvatan način. Izjednačavanje svih ratnih aktera, ne samo da je nepravedno i moralno neprihvatljivo, već i kontraproduktivno. Vreme je da se Srbija pozabavi svojom odgovornošću za kaos na Balkanu. To ujedno zahteva i svojevrstu podršku međunarodne zajednice.

Međunarodni akteri koji su postali ključni faktor rešavanja krize moraju pokazati veću odlučnost u postavljanju okvira koga prate i određene moralne vrednosti bez kojih nema napretka nijednog društva, posebno srbijanskog. Brza integracija Srbije i Zapadnog Balkana u EU je jedino rešenje koje će zaustaviti regresivne trendove u regionu.